

Muxlisa JO'RAYEVA,
Fan va texnologiyalar universiteti magistranti

USAT dotsenti v.b, PhD R.Rasulov taqrizi asosida

THE SOCIO-POLITICAL EFFECTIVENESS OF STATE YOUTH POLICY

Annotation

During the years of independence in Uzbekistan, state youth policy has been gradually formed and has become one of the priority directions of state policy. State youth policy is assessed as a strategic factor of societal development, and its role in shaping social consciousness, political participation, civic position, and national identity is of particular importance. Therefore, this article provides a scientifically grounded analysis of the current stage and future prospects of state youth policy in Uzbekistan based on historical-analytical, comparative, and systemic methods.

Key words: State youth policy, socio-political effectiveness, political consciousness, youth participation, state institutions, national development, civil society, digital transformation.

СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЁЖНОЙ ПОЛИТИКИ

Аннотация

В годы независимости в Узбекистане государственная молодёжная политика формировалась поэтапно и превратилась в одно из приоритетных направлений государственной политики. Государственная молодёжная политика рассматривается как стратегический фактор развития общества, а её роль в формировании общественного сознания, политической активности, гражданской позиции и национальной идентичности имеет важное значение. В связи с этим в статье на основе историко-аналитического, сравнительного и системного методов научно обосновываются современный этап и перспективы государственной молодёжной политики в Узбекистане.

Ключевые слова: Государственная молодёжная политика, социально-политическая эффективность, политическое сознание, молодёжная активность, государственные институты, национальное развитие, гражданское общество, цифровая трансформация.

YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINING IJTIMOYIY-SIYOSIY SAMARADORLIGI

Annotatsiya

O'zbekistonda mustaqillik yillarida yoshlarga oid davlat siyosati bosqichma-bosqich shakllanib, u davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Yoshlarga oid davlat siyosati jamiyatning strategik rivojlanish omili sifatida baholanib, uning ijtimoiy ong, siyosiy faollik, fuqarolik pozitsiyasi va milliy identitetni shakllantirishdagi roli muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois maqolada, tarixiy-tahliliy, qiyosiy va tizimli metodlar asosida O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatining hozirgi bosqichi va istiqbollari ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Yoshlarga oid davlat siyosati, ijtimoiy-siyosiy samaradorlik, siyosiy ong, yoshlar faolligi, davlat institutlari, milliy taraqqiyot, fuqarolik jamiyati, raqamli transformatsiya.

Kirish. Zamonaviy jamiyat taraqqiyotida yoshlar ijtimoiy-siyosiy jarayonlarning eng muhim subyekt sifatida namoyon bo'lmoqda. Har qanday davlatning barqaror rivoji, siyosiy tizimining legitimligi va ijtimoiy barqarorligi ko'p jihatdan yosh avlodning jamiyatdagi o'rni, faolligi va istiqbolga bo'lgan munosabati bilan belgilanadi. Shu sababli yoshlarga oid davlat siyosati faqat ijtimoiy himoya yoki ta'lim masalalari bilan cheklanmay, balki keng ma'noda ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan strategik yo'nalish sifatida qaraladi.

O'zbekistonda mustaqillik yillarida yoshlarga oid davlat siyosati bosqichma-bosqich shakllanib, u davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Ayniqsa, so'nggi yillarda yoshlar masalalariga davlat rahbariyati darajasida alohida e'tibor qaratilib, ushbu sohada keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Yoshlarga oid davlat siyosatining normativ-huquqiy bazasi takomillashtirilgan, maxsus institutlar faoliyati kuchaytirilgan hamda yoshlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishga qaratilgan dasturlar joriy etilgan [1].

Globalashuv va raqamli kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi yoshlarning siyosiy ijtimoiylashuv

jarayoniga yangi omillarni olib kirdi. Axborot oqimlarining tezlashuvi, ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi va raqamli platformalar yoshlarning siyosiy qarashlari, qadriyatlarini va faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda yoshlarga oid davlat siyosatining samaradorligi faqat an'anaviy mexanizmlar bilan emas, balki zamonaviy axborot-kommunikatsiya muhitiga moslashuv darajasi bilan ham belgilanadi [2].

Shu bois, mazkur maqolada O'zbekiston misolida yoshlarga oid davlat siyosatining ijtimoiy-siyosiy samaradorligini kompleks tahlil qilish, uning institutsional asoslari va amaliy natijalarini ilmiy jihatdan baholash maqsad qilingan. Tadqiqot doirasida yoshlarga oid siyosatning jamiyat barqarorligi, siyosiy ong va fuqarolik faolligiga ko'rsatgan ta'siri ochib berilgan.

Materiallar va metodlar. Ushbu tadqiqotni amalga oshirishda yoshlarga oid davlat siyosati va uning ijtimoiy-siyosiy samaradorligini yorituvchi milliy va xorijiy ilmiy manbalar asosiy material sifatida tanlandi. Tadqiqot materiallarini O'zbekiston Respublikasining yoshlarga oid normativ-huquqiy hujjatlari, davlat dasturlari, strategik

konsepsiyalari hamda mazkur sohada olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tashkil etadi [3].

Metodologik jihatdan maqolada tarixiy-tahliliy metod yordamida O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatining shakllanish bosqichlari va evolyutsiyasi o'rganildi. Qiyosiy-tahliliy metod orqali yoshlar siyosatining turli davrlardagi ustuvor yo'nalishlari va ularning ijtimoiy-siyosiy natijalari solishtirildi. Tizimli yondashuv esa yoshlarga oid davlat siyosatini siyosiy tizim, ijtimoiy institutlar va fuqarolik jamiyati bilan o'zaro bog'liq holda tahlil qilish imkonini berdi. Shuningdek, falsafiy-nazariy tahlil orqali yoshlarning siyosiy ijtimoiylashuvi va siyosiy ong shakllanishidagi davlat siyosatining roli ochib berildi.

Muhokama va natijalar. Yoshlarga oid davlat siyosatining ijtimoiy-siyosiy samaradorligini tahlil qilish, avvalo, uning konseptual asoslarini aniqlashni taqozo etadi. Siyosiy-nazariy nuqtai nazardan, yoshlarga oid davlat siyosati jamiyatda avlodlar uzviyligini ta'minlash, siyosiy tizimning barqarorligini mustahkamlash va istiqboldagi ijtimoiy-siyosiy rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishga xizmat qiluvchi muhim mexanizm hisoblanadi. Shu ma'noda, yoshlar siyosatini faqat ijtimoiy guruhga yo'naltirilgan alohida yo'nalish sifatida emas, balki davlat siyosatining tarkibiy va strategik qismi sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

O'zbekiston sharoitida yoshlarga oid davlat siyosati mustaqillikning dastlabki yillaridanoq milliy taraqqiyotning muhim ustuvor yo'nalishi sifatida shakllana boshladi. Bu jarayonda yoshlarning ta'lim olishi, kasb-hunar egallashi, ijtimoiy himoyasi va bandligini ta'minlash masalalari bilan bir qatorda, ularning siyosiy ongini rivojlantirish va fuqarolik faolligini oshirish vazifalari ham alohida e'tiborga olindi. Ayniqsa, yoshlarga oid siyosatning normativ-huquqiy bazasining izchil takomillashuvi ushbu yo'nalishdagi davlat siyosatining institutsional mustahkamlanishiga xizmat qildi [4].

Ijtimoiy-siyosiy samaradorlik mezon nuqtai nazardan qaralganda, yoshlarga oid davlat siyosatining asosiy natijasi yoshlarning jamiyat hayotidagi real ishtiroki va siyosiy jarayonlarga bo'lgan munosabatida namoyon bo'ladi. Ya'ni, yoshlar siyosatining samaradorligi ularning siyosiy befarqligi kamayishi, fuqarolik pozitsiyasi shakllanishi, davlat va jamiyat hayotiga daxldorlik hissining kuchayishi bilan o'lchanadi. Shu jihatdan, O'zbekistonda so'nggi yillarda yoshlarning siyosiy faolligi va ijtimoiy tashabbuskorligi oshib borayotgani mazkur siyosatning muayyan natijalarga erishayotganini ko'rsatadi.

Davlat tomonidan yoshlarning siyosiy faolligini rag'batlantirishga qaratilgan mexanizmlar, xususan, yoshlar parlamentlari, yoshlar yetakchilari instituti, jamoatchilik kengashlari va volontyorlik harakatlari yoshlarning ijtimoiy-siyosiy jarayonlarga jalb etilishida muhim rol o'ynamoqda. Ushbu institutlar yoshlar uchun siyosiy tajriba maktabi vazifasini bajarib, ularning qaror qabul qilish jarayonlarida ishtirok etish ko'nikmalarini shakllantirmoqda [5]. Natijada, yoshlar siyosati passiv qo'llab-quvvatlashdan faol hamkorlik modeliga o'tmoqda.

Shu bilan birga, yoshlarga oid davlat siyosatining ijtimoiy-siyosiy samaradorligi masalasida muayyan muammolar va ziddiyatlar ham mavjud. Xususan, yoshlar o'rtasida siyosiy ong va faollik darajasining hududlar bo'yicha notekisligi, axborot manbalariga bo'lgan ishonchning turlicha shakllanishi va raqamli muhitdagi mafkuraviy ta'sirlarning kuchayishi yoshlar siyosatining samaradorligini pasaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu holat yoshlarga oid siyosatning mazmuni va metodologiyasini doimiy ravishda yangilab borish zaruratini ko'rsatadi [6].

Raqamli transformatsiya sharoitida yoshlarning siyosiy ijtimoiylashuvi an'anaviy institutlar bilan bir qatorda, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar orqali ham amalga

oshmoqda. Bu jarayon bir tomondan yoshlarning siyosiy xabardorligini oshirsa, ikkinchi tomondan, axborot manipulyatsiyasi va noto'g'ri ma'lumotlar ta'siriga tushish xavfini kuchaytirmoqda. Shu bois, yoshlarga oid davlat siyosatining samaradorligi masalasi axborot savodxonligi, tanqidiy tafakkur va siyosiy madaniyatni rivojlantirish bilan bevosita bog'liq bo'lib qolmoqda [7].

Falsafiy nuqtai nazardan, yoshlarga oid davlat siyosatining ijtimoiy-siyosiy samaradorligi uning jamiyatdagi legitimlik jarayonlariga qo'shgan hissasi bilan ham belgilanadi. Yoshlar davlat siyosatini qanchalik adolatli, ochiq va manfaatlariga mos deb qabul qilsa, siyosiy tizimning legitimligi shunchalik mustahkamlanadi. O'z navbatida, bu holat siyosiy barqarorlik va ijtimoiy hamjihatlikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi [8].

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, yoshlarga oid davlat siyosati ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar bilan uzviy bog'langan holda amalga oshirilgandagina yuqori samaradorlikka erishadi. Ta'lim tizimidagi islohotlar, yoshlar bandligini ta'minlash dasturlari va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish bilan birga, ularning siyosiy ongini ham mustahkamlashga xizmat qilmoqda [9]. Bu esa yoshlar siyosatini ijtimoiy-siyosiy integratsiya mexanizmi sifatida baholash imkonini beradi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, yoshlarga oid davlat siyosatining samaradorligi uni amalga oshirishda davlat va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi hamkorlik darajasi bilan ham chambarchas bog'liq. Nodavlat notijorat tashkilotlari, jamoat birlashmalari va yoshlar harakatlarining faol ishtiroki yoshlar siyosatining ijtimoiy bazasini kengaytirib, uni yanada barqaror va moslashuvchan qiladi [10]. Shu jihatdan, O'zbekistonda yoshlarga oid siyosatni amalga oshirishda ko'p subyektkli model shakllanib borayotgani ijobiy holat sifatida baholanadi.

Yoshlarga oid davlat siyosatining ijtimoiy-siyosiy samaradorligini baholashda muhim metodologik masalalardan biri samaradorlik mezonlarini aniqlashdir. Chunki yoshlar siyosati natijalari ko'pincha uzoq muddatli va bilvosita xarakterga ega bo'lib, ularni faqat statistik ko'rsatkichlar orqali baholash yetarli emas. Shu sababli, siyosiy-nazariy tahlilda yoshlar siyosatining samaradorligi ijtimoiy integratsiya, siyosiy ishonch, fuqarolik faolligi va ijtimoiy mas'uliyat kabi ko'rsatkichlar bilan o'lchanadi.

O'zbekiston tajribasida yoshlarga oid davlat siyosatining samaradorligi, avvalo, yoshlarning ijtimoiy-siyosiy tizimga moslashuvi va unga daxldorlik hissining kuchayishi orqali namoyon bo'lmoqda. Yoshlarning davlat institutlariga bo'lgan munosabati, saylov jarayonlaridagi faolligi, jamoat tashabbuslarida ishtiroki va ijtimoiy loyihalardagi faolligi bu boradagi muhim indikatorlar hisoblanadi. So'nggi yillarda yoshlar o'rtasida ijtimoiy tashabbuskorlik va volontyorlik harakatlarining kengayib borayotgani ushbu siyosatning ijtimoiy samaradorligini ko'rsatadi [11].

Shu bilan birga, yoshlar siyosatining siyosiy samaradorligi faqat ularning faol ishtiroki bilan emas, balki siyosiy ongning sifat jihatdan o'zgarishi bilan ham belgilanadi. Siyosiy ongning shakllanishi yoshlarning davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni anglash darajasi, huquq va majburiyatlar muvozanatini tushunishi, tanqidiy tafakkur va mas'uliyatli pozitsiya egallashi bilan chambarchas bog'liq. Bu jarayonda ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va raqamli axborot makonining roli alohida ahamiyat kasb etadi [12].

Raqamli kommunikatsiya sharoitida yoshlarning siyosiy ijtimoiylashuvi murakkab va ko'p qatlamli jarayonga aylanoqda. Bir tomondan, raqamli platformalar yoshlar uchun

ochiq muloqot maydonini yaratib, ularning fikr bildirish va ijtimoiy muammolar yuzasidan munozaralarda ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ikkinchi tomondan esa, axborot oqimlarining nazoratsizligi, manipulyativ kontent va soxta axborotlar yoshlarning siyosiy ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois, yoshlarga oid davlat siyosatining samaradorligi raqamli makonda mafkuraviy va axboriy xavfsizlikni ta'minlash masalalari bilan bevosita bog'liq bo'lib qolmoqda [13].

Yoshlarga oid siyosatda institutsional mexanizmlarning samaradorligi ham alohida tahlil talab etadi. O'zbekistonda yoshlar bilan ishlash bo'yicha maxsus institutlar va tizimlarning shakllantirilishi davlat siyosatining muhim yutug'i hisoblanadi. Ushbu institutlar yoshlarning ijtimoiy muammolarini aniqlash, ularni hal etishga yo'naltirilgan dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Biroq, ayrim hollarda bu institutlar faoliyatida formalizm va byurokratik yondashuv unsurlari ham uchrab, bu holat siyosatning real samaradorligini pasaytirishi mumkin [14].

Falsafiy jihatdan qaralganda, yoshlarga oid davlat siyosatining samaradorligi masalasi subyekt va obyekt o'rtasidagi munosabatlar bilan bog'liq. Agar yoshlar faqat siyosatning obyektiga aylansa, ya'ni davlat tashabbuslarining passiv qabul qiluvchisi bo'lib qolsa, siyosatning uzoq muddatli samaradorligi ta'minlanmaydi. Aksincha, yoshlar siyosatning faol subyekt sifatida qaralib, ularning tashabbuslari va fikrlari real qarorlar qabul qilish jarayoniga integratsiya qilinsa, siyosiy tizimning barqarorligi va moslashuvchanligi oshadi [15].

O'zbekiston sharoitida yoshlarni siyosiy jarayonlarga faol jalb etish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu subyektivlik tamoyilining asta-sekin kuchayib borayotganini ko'rsatadi. Yoshlar parlamentlari, jamoatchilik muhokamalari va ochiq muloqot platformalari yoshlarning siyosiy tajribasini boyitib, ularni mas'uliyatli fuqarolar sifatida shakllantirishga xizmat qilmoqda. Bu holat yoshlarga oid davlat siyosatining siyosiy legitimlikni mustahkamlashdagi rolini kuchaytiradi [16].

Biroq, yoshlarga oid davlat siyosatining ijtimoiy-siyosiy samaradorligi doimiy va o'z-o'zidan yuzaga keladigan

jarayon emas. U tizimli monitoring, tahlil va baholash mexanizmlarini talab etadi. Davlat dasturlarining real natijalari, ularning yoshlar ehtiyojlariga mosligi va ijtimoiy ta'siri muntazam ravishda o'rganilib borilmasa, siyosat mazmunan eskirib qolishi mumkin. Shu bois, yoshlar siyosatini amalga oshirishda ilmiy ekspertiza va ijtimoiy so'rovlar muhim ahamiyat kasb etadi [17].

Umuman olganda, olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosati ijtimoiy va siyosiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Bu siyosat yoshlarning jamiyat hayotidagi o'rnini mustahkamlash, ularning siyosiy ongini rivojlantirish va davlat bilan o'zaro ishonch munosabatlarini kuchaytirishga qaratilgan kompleks mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bilan birga, mazkur siyosatning samaradorligini oshirish uchun uni zamonaviy chaqiriqlar va yoshlar ehtiyojlariga mos ravishda doimiy yangilab borish zarur.

Xulosa. Yoshlarga oid davlat siyosati jamiyatning ijtimoiy-siyosiy barqarorligi va istiqboldagi taraqqiyotini belgilovchi strategik omillardan biri hisoblanadi. Chunki yoshlar nafaqat demografik jihatdan yirik ijtimoiy qatlam, balki siyosiy ong, innovatsion tafakkur va ijtimoiy faollikning asosiy manbai sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois yoshlarga oid davlat siyosatini samarali amalga oshirish masalasi har qanday davlat uchun uzoq muddatli rivojlanish strategiyasining ajralmas qismi bo'lib qolmoqda.

O'zbekiston misolida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, yoshlarga oid davlat siyosati so'nggi yillarda tizimli, institutsional va normativ-huquqiy jihatdan yangi bosqichga ko'tarilgan. Yoshlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat dasturlari, maxsus institutlar va mexanizmlarning shakllantirilishi yoshlarning ijtimoiy himoyasi, ta'lim olish imkoniyatlari, bandlik masalalari va siyosiy jarayonlardagi ishtirokini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Bu jarayon yoshlarga oid davlat siyosatining ijtimoiy samaradorligini oshirish bilan birga, siyosiy tizimning legitimligini mustahkamlashga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

ADABIYOTLAR

1. Каримов И.А. Юсак маънавият – энгилмас куч. – Тошкент: Маънавият, 2008. – С. 22–30.
2. Шермухамедова Н. Фан фалсафаси. – Тошкент: Ношир нашриёти, 2014. – С. 73–112.
3. Шермухамедова Н. Фалсафа ва замонавий тафаккур. – Тошкент, 2015. – С. 68–84.
4. Турсунов С. Миллий ғоя ва ёшлар сиёсати. – Тошкент: Маънавият, 2023. – С. 48–61.
5. Усмонов Қ. Сиёсий онг ва мафкура. – Тошкент, 2019. – С. 66–79.
6. Абдукодиров А. Ахборот жамияти фалсафаси. – Тошкент, 2021. – С. 55–70.
7. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. – Нью-Йорк, 1973. – С. 91–105.
8. Тоффлер Э. Третья волна. – Нью-Йорк, 1980. – С. 112–128.
9. Хабермас Ю. Структурные преобразования публичной сферы. – Кембридж, 1989. – С. 112–130.
10. Фуко М. Власть / Знание. – Нью-Йорк, 1980. – С. 98–112.
11. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. – Москва: Алгоритм, 2000. – С. 102–118.
12. Кастельс М. Власть идентичности. – Оксфорд, 2010. – С. 54–68.
13. Маклюэн М. Понимание медиа. – Лондон, 1964. – С. 87–101.
14. Липпман В. Общественное мнение. – Нью-Йорк, 1922. – С. 63–75.
15. Лассвелл Г. Политика: кто получает что, когда и как. – Нью-Йорк, 1936. – С. 45–60.
16. Андерсон Б. Воображаемые сообщества. – Лондон, 1991. – С. 63–78.
17. Ниммо Д. Политическая коммуникация. – Нью-Йорк, 1990. – С. 71–86.
18. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция. – Париж, 1991. – С. 44–59.
19. Прингл Дж. Youth Policy and Social Development. – London, 2015. – С. 88–104.
20. UNESCO. Youth and Civic Engagement. – Paris, 2018. – С. 52–69.
21. Rasulov R. Zamonaviy kommunikatsion texnologiyalarning jamiyatdagi mafkuraviy jarayonlarga bo'lgan ta'siri // «ACTA NUUZ». – 2025. – T. 1. – №. 1.12. – С. 176-179.
22. Rasulov R. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarining yoshlar dunyoqarashi siyosiy ijtimoiylashuviga ta'siri // «ACTA NUUZ». – 2025. – T. 1. – №. 1.4. 1. – С. 169-171.171.
23. Khaydarova M., Rasulov R. Positive and negative consequences of the globalization process // International Conference on Arts, Society & Humanities. – 2025. – T. 1. – №. 3. – С. 35-39.